

מתכונת הדוחות הכספיים

רו"ח דב ספיר

יו"ר המוסד הישראלי לתקינה בחשבונאות

עומדים אנו לאחר סיום פרסום הדוחות הכספיים של החברות הציבוריות לרבעון השלישי של שנת 2008. שנת 2008 היא השנה הראשונה ליישום תקני החשבונאות הבינלאומיים - IFRS. למרות שמדובר בדוחות רבעוניים, היקפם של הדוחות לרבות דוחות הדירקטוריון המצורפים משתרע על 50-200 עמודים.

בעבר היה מקובל לכלול בדוחות הרבעוניים ביאור קצר על המדיניות החשבונאית לאור ההנחה כי הדוח הכספי לשנה המבוקרת שקדמה מונח לפני קורא הדוח הרבעוני או שיש לו אפשרות גישה לדוחות אלה, ופירוט של עיקרי המדיניות החשבונאית הובא בדוחות הכספיים השנתיים. בדוחות הרבעוניים ניתנה הצהרה כי לא חל שינוי ביישום כללי החשבונאות ופורטו רק הנושאים בהם חל שינוי ביישום כללי החשבונאות. לאור המעבר לתקינה הבינלאומית, ההנחות שפורטו לעיל לא נתקיימו ולכן נדרש גילוי של עיקרי המדיניות החשבונאית ברבעון הראשון של שנת המעבר (2008). דרישה זו היתה לה הצדקה בהתייחס לרבעון הראשון של שנת 2008. לגבי הרבעון השני והשלישי פירוט עיקרי המדיניות החשבונאית הפך לדעתי למיותר.

בנוסף לאמור לעיל, נכלל בדוחות האמורים, בהתאם לדרישת התקן הבינלאומי IFRS 1, שהוא התקן המתייחס לאימוץ לראשונה של התקינה הבינלאומית, ביאור המתייחס להשפעות המעבר מהתקינה הישראלית לתקינה הבינלאומית על הדוחות הכספיים לרבעונים המקבילים של שנת 2007, וכן על הדוחות הכספיים לשנת 2007 כולה והסברים למהות ההתאמות. ככל שהדבר מתייחס לשנת 2007 כולה, נכלל ביאור כאמור כבר בעת פרסום הדוחות לשנת 2007.

מעיון בחלק ניכר מהדוחות שהתפרסמו, מעטים המקרים, אם בכלל, בהם ניתן היה לקורא להבין כיצד נקבעו סכומי ההתאמה שנכללו לפי כללי התקינה הישראלית לבין הסכומים לגבי אותם נושאים כפי שהוצגו בהתאם לתקינה הבינלאומית, וזאת למרות המלל הרב שליווה את ביאור ההתאמה האמור.

לדעתי גם בדוחות השנתיים המבוקרים, אין מקום לדקלם את כל תקני החשבונאות הקיימים אשר במקרים לא מעטים אינם כלל רלוונטיים לחברה המדווחת. כמו כן, אין מקום לדעתי לפרט בהרחבה תקנים חשבונאיים חדשים אשר אינם בתוקף עדיין בתקופות המדווחות ואשר לא צפויות להיות להם השלכות מהותיות על נתוני הדוחות הכספיים בתקופות הדיווח הבאות.

לדעתי יש מקום לציין ולהדגיש רק את עיקרי המדיניות החשבונאית בנושאים בהם יש למדווח אפשרות בחירה בין אפשרויות דיווח שונות - כגון רכוש קבוע לפי מודל העלות או מודל השערות. גם במקרים אלה רצוי לקצר בדיווח המילולי ויש אולי מקום, למרות שאין דרישה כזו, לציין את הפער בין שתי האפשרויות הלגיטימיות.

אם רשויות האכיפה סבורות כי תיאור רחב יותר של תקני החשבונאות נחוץ ומועיל לקורא הדוחות, יש לכלול פירוט זה בדוח נפרד שהקורא המתעניין יוכל לעיין בו, אבל מבלי שהדוח העיקרי ייעלם בים של מילים חסרות תועלת כאשר מרוב עצים לא רואים את היער.

חמור מכך - מאחר והקורא מתעייף מעיון בנתונים הבלתי רלוונטיים, יכול המדווח להסתיר בנקל נתונים בעלי משמעות מכרעת ואשר יכולה להיות להם השפעה מהותית על שיקוליו של קורא הדוחות.

יצוין כי הביאור הארוך מאוד של פירוט עיקרי המדיניות החשבונאית הינו כמעט זהה בכל החברות המדווחות ומשתנה בשינויים קלים בהתאם לפירמה של רואה החשבון המחווה את דעתה על הדוחות הכספיים. ניתן להכין ביאור לדוגמה כזה, אשר ניתן יהיה להגיע אליו באמצעות תוכנת המגנא של רשות ניירות ערך ורק במקרים של בחירה מתוך חלופות שהתקן מאפשר או סטייה מהמתכונת האמורה, אשר יש לה הצדקה במקרה הנדון, יינתן גילוי נאות בדוחות הכספיים.

בעת פרסום הדוחות הכספיים לשנת 2008 צפוי היקפם של הדוחות לעלות באופן ניכר מאוד. בנוסף ל"ספר התקנים" שצוין לעיל ואשר משתרע על מספר רב של עמודים, יינתן גם גילוי בהתאם לכללי הגילוי הנדרשים בתקנים המפורטים של IFRS, אשר הגיעו לשיאם עם פרסום 7 IFRS, המתייחס למכשירים פיננסיים. תקן זה עצמו דורש ים של פרטים ללא הבחנה בין נתונים מהותיים יותר או מהותיים פחות. לדעתי היה רצוי לאפשר לכלול במתכונת העיקרית רק את הגילויים המתייחסים לנושאים הרגישים ביותר ואת יתר הגילויים, אם הם נחוצים, לכלול בנספח לדוח אשר רק הקוראים הסקרנים יתייחסו אליהם.

למרות הכלל הידוע לפיו גילוי בדוחות הכספיים אמור להתייחס לנושאים אשר הגילוי לגביהם הוא מהותי - דהיינו - יכולה להיות לו השפעה על שיקוליו של משקיע סביר, הרי ניסוח התקן הוא כזה שאינו מאפשר למדווח לצמצם את היקף הגילוי ואת פרטי הגילוי.

האמור לעיל בשינויים המתחייבים לפי העניין נכון גם לגבי דוח הדירקטוריון אשר רצוי לקצרו, ולהפריד בין הדוח העיקרי לבין הנספח לדוח העיקרי.

בכל הקשור לגילוי המתייחס לחשיפה לסיכונים הנערך היום באופן טכני לחלוטין, יש לכלול בדוח העיקרי רק את גילוי לחשיפה שיכולה להיות לה השפעה מהותית על הדוחות, ואת כל יתר החישובים האריתמטיים של ירידה ב- 5% או עליה ב- 5%, ניתן לכלול בנספח לדוח.

צמצום היקף הדוחות באופן משמעותי והקפדה על התייחסות בדוחות העיקריים לנושאים החשובים באמת ישפר לטעמי במידה רבה את הרלוונטיות של הדוחות הכספיים.